

Sastavio
Docent dr Vladimir Holodkov
Radna verzija: 25.10.2009

Seminarski rad se predlaže studentu (prema spisku za tekuću školsku godinu) i usvaja u dogovoru sa predmetnim nastavnikom.

Seminarski radovi se predaju u pisanoj formi (Word dokument) i šalju pre prihvatanja na e-mail vladimir.holodkov@tims.edu.rs

Seminarski radovi se pišu prema preporukama Fakulteta (videti kasnije preporuku u ovom dokumentu).

Reči u seminarskom radu koji ne koriste naša specifična slova a u skladu sa pravilnim pisanjem reči (Š, Đ, Ž, Č, Ć i DŽ odnosno Ш, Ђ, Ж, Ч, Ћ i Џ) ne pregledavaju se (odmah se vraćaju bez ikakve opomene).

Seminarski radovi treba da su obima

- Osnovne studije: od 8 do 10 strana
- Master studije: od 10 do 15 strana
- Doktorske studije: od 20 do 25 strana

Seminarski radovi koji stignu 5 radna dana pre zakazanog ispita iz predmeta, neće biti pregledani niti odobreni. Takvi seminarski radovi mogu biti kandidati za naredni ispitni rok.

SADRŽAJ

1. TIMS-ova preporuka: Standardi pisanja seminarskih radova	 2
2. Dr Tijana Prodanović: Kako napisati dobar seminarski rad?	 7
3. Studija slučaja	 10
4. PRIMER: Uputstvo za korišćenje harvardskog stila u citiranju i navođenju literature	 16
5. Eseji Mr.sc. Željko Popović: Napomene za izradu samostalnog rada (eseja)	 21
6. Gustav Bala - Metodologija istraživanja u kineziologiji	 31

PREPORUKE ZA PISANJE SEMINARSKIH RADOVA

1. **NA NASLOVNOJ STRANI (KORICAMA) SEMINARSKOG RADA** treba da stoji:

U SREDINI GORE:

UNIVERZITET „METROPOLITEN“, BEOGRAD
Fakultet za sport i turizam, Novi Sad

U SREDINI:

NASLOV SEMINARSKOG RADA, a ispod toga u zagradi (seminarski rad).

U DONJEM LEVOM UGLU: titula, te ime i PREZIME mentora.

U DONJEM DESNOM UGLU: ime i prezime studenta (autora seminarskog rada), smer na studijama i broj indeksa.

U SREDINI DONJEG REDA (2-3 reda ispod imena mentora i studenta): Novi Sad, datum i godina izrade seminarskog rada.

2. **SADRŽAJ** (piše se na prvoj strani i obuhvata sve naslove i podnaslove u radu sa rednim brojem i oznakom na kojoj se strani nalaze).

Nema predodređene kompozicije seminarskog rada, jer svaki problem traži drugačiji pristup ili sistematizaciju koja je već deo samostalnog pristupa autora pri rešavanju određenog istraživačkog problema.

3. **APSTRAKT** – sažeti prikaz rada koji treba da sadrži najvažnije i najvrednije činjenice karakteristične za rad. Sastoji se od 50-100 reči i u najkraćim crtama se opisuje sâm rad, odnosno cilj rada, metode prikupljanja podataka (informacija), zaključak i ključne reči.

Iza apstrakta (na istoj strani) sledi:

a. **Uvod** - kojim seminarski rad treba da ostavi dobar utisak, obaveštavajući čitaoca o tome šta sledi i ohrabrujući ga da nastavi sa čitanjem. U uvodu se treba analizirati dosadašnja istraživanja vezana za problem u radu.

b. **Metodologija rada** – treba da sadrži PROBLEM, PREDMET, CILJ RADA I ZADATKE, a na osnovu kojih se definišu HIPOTEZE, zatim primenjenu metodologiju.

c. **Razrada (rezultati istraživanja)** –deo seminarskog rada gde izabrana tema mora biti objašnjena, opisana i argumentovana. Ako postoji više tema ili linija argumenata tada se može napisati više potpoglavlja glavnog dela seminarskog rada, koja moraju biti naznačena.

d. **Zaključak** – u zaključku se sintetiše problem koji je razložen u centralnom delu seminarskog rada, ne odstupajući od teze naznačene u uvodu. Zaključak mora biti jasan i koncizan, tj. mora predstaviti hipoteze u njihovoj finalnoj i najubjedljivijoj formi, u onoj meri u kojoj je to moguće. Takođe je potrebno ukazati na slabe tačke u radu (ako ih ima).

Rad se piše na srpskom jeziku (ćirilična ili latinična verzija). Stranice teksta treba da su numerisane u donjem desnom uglu (u footeru).

- Autor se mora izražavati jasnim, jednostavnim i preciznim jezikom, kao što će i dosledno upotrebljavati stručnu terminologiju.
- Rad se piše u trećem licu.

Koristi se A4 format.

Koristiti margine:

3,1 cm leva (left),
2,5 cm gornja (top),
2,5 cm donja (bottom) i
2,5 cm desna (right).
Gutter : 0

Rad kucati proredom 1.5.

U radu koristiti Times New Roman u sledećim veličinama:

- **Naslov rada 16 pt, bold,**
- **Numerisane podnaslove u radu 14 pt, bold**
- Ostatak teksta 11pt, kao *normal text*,

4. LITERATURA I IZVORI

Pri izradi rada bi se trebala koristiti: pored domaće i strana literatura, internet strane, časopisi naučne vrednosti i članci iz novina.

Na kraju rada je literatura koja je korišćena pri prisanju rada. Pri navodu literature potrebno je da se navede:

Knjiga - monografija:

- Pečjak, V. (1998). *Psihologija tretjega življenjskega obdobja* [Psihologija trećeg životnog doba]. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Ugarković, D. (1996). *Biologija razvoja čoveka sa osnovama sportske medicine*. Beograd: Fakultet fizičke kulture.

Više autora:

- Rađo, I., Wolf, B., & Hadžikadunić, M. (1999). *Kompjuter u sportu*. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu, Fakultet za sport.

- Thomas, J.R., & Nelson, J.K. (1996). *Research Methods in Physical Activity* (Third Edition) [Istraživačke metode u fizičkoj aktivnosti]. Champaign: Human Kinetics.

Poglavlje u knjizi:

- Vidmar, J. (1997). Športno-rekreativna dejavnost odraslih prebivalcev Slovenije in nekateri kazalci zdravstvenega stanja. V B. Sila (Ur.), *Gibalna aktivnost odraslih prebivalcev Republike Slovenije* (str.193-208). Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Članak u časopisu:

- Momirović, K., Horga, S. (1982). Kanoničke relacije hipotetskih dimenzija izvedenih iz mjera kognitivnih i motoričkih sposobnosti. *Kineziologija*, 14 (5), 121-124.

Izlaganje u zborniku radova sa konferencije, simpozijuma ili kongresa:

- Jošt, B. (1992). Evaluation of the model of success in different sports on the basis of expert modelling. V *Proceedings book of the Sixth ICHPER - Europe Congress Physical Activity for a Better Lifestyle* (str. 228 -223). Prague: Faculty of Physical Education and Sports.

URL adresa (Internet / Web link):

- *Electronic reference formats recommended by the American Psychological Association.* (19.11.1999). Washington, DC: American Psychological Association. Pronađeno 3.5.2000 na internetu: <http://www.apa.org/webref.html>

Navođenje literature (reference) u telu teksta:

- Jedan autor:
(Chelladurai, 1985) ili Chelladurai (1985), zavisi od načina pisanja;
- Dva autora:
(Amis, & Slack, 1996) ili Amis i Slack (1996);
- Manje od 6 autora:
(Bednarik, Kolenc, Petrović, Simoneti, & Šugman, 1998)
Napomena: Pri ponovnom citiranju istog izvora, napišemo izvor u "et al." obliku, npr. (Bednarik et al, 1998)
- Više radova istog autora (ili grupe autora) sa istom godinom izdanja:
(Ambrožič, 1999a, 1999b)
Napomena: ista logika zapisa se upotrebi i na kraju u literaturi
- Više radova različitih autora:
(Ambrožič, 1996; Bala, 1999; Cankar, & Ambrožič, 1987; Dežman, 1998) – radove odvajamo sa;
- Posredno citiranje (upotrebljavamo samo u retkim prilikama): (Chelladurai, 1985; prema: Ambrožič, 1999).

.....

1. Izvor navodimo po abecednom redu prezimena prvog autora
2. Ako se isti autor jedanput pojavljuje samostalno, drugi put sa više koautora, najpre navodimo njegove samostalne radove.
3. Izvori moraju da budu označeni brojevima.
4. Navodimo samo javno dostupne izvore.
5. Ako rad još nije objavljen, pišemo sve podatke isto kao da je objavljeno, samo kod godine napišemo "u štampi".
6. Ako autor rada nije poznat, umesto prezimena napišemo naslov rada.

7. Navoditi je potrebno sve autore (isto ako ih je više od 5) a ne samo prvog, kao što je kod navođenja u tekstu. Autore delimo sa zarezom, između poslednjeg i predposlednjeg stavimo još znak &.
8. Kod monografija napišemo naslov rada u *kurzivu* ili podvučeno, kod članaka pa naziv i godišnjak (volumen) revije.
9. Svi podaci moraju da budu u originalnom jeziku, prevod naslova možemo i prevesti u srpski jezik, u pravougaone zagrade, neposredno iza originalnog naslova.

Posebna sekcija svakog rada je „Literatura“ / „Bibliografija“ / „Reference“ pri čemu se ređanje obavlja bez numerisanja a autori se ređaju po abecednom (ili azbučnom) redosledu u skladu sa gornjim napomenama.

Reference i citiranje

Direktno citiranje pojedinih definicija, podela, podataka, tabela, slika ili delova teksta, treba da bude označeno znacima navoda kako bi se izbegli plagijati (korišćenje tuđih misli kao svojih). Indirektni citati takođe se moraju referencirati.

Ukoliko se autor citira, obavezno u zagradi pored prezimena autora i godine izdanja izvora treba da se nalazi i broj strane na kojoj se citat nalazi. Na primer (Drucker, 2001, pp. 10-17) (pp je za više odn. p. za jednu stranicu).

Prilikom označavanja slika i tabela u tekstu navodi se redni broj i naziv slike ili tabele 12 pt.

Ako su slike i tabele preuzete iz knjiga ili sa interneta obavezno je navesti izvor u fusnoti. Fusnota treba da sadrži prezime i početno slovo imena autora, godinu izdanja, naslov knjige, izdavač, mesto izdanja, broj strane.

Primeri:

Tabela 1. Mreža procene rizika

Mali	Mali ka srednjem	Srednji	Veliki
Mala fleksibilnost Niska tehnologija Mali projekat A	Velika fleksibilnost Niska tehnologija Mali projekat C	Mala fleksibilnost Visoka tehnologija Mali projekat E	Velika fleksibilnost Visoka tehnologija Mali projekat G
Mala fleksibilnost Niska tehnologija Veliki projekat B	Velika fleksibilnost Niska tehnologija Veliki projekat D	Mala fleksibilnost Visoka tehnologija Veliki projekat F	Velika fleksibilnost Visoka tehnologija Veliki projekat H

Primeri:

1. Todaro, M., 1997., *Economic Development*, Longman: London, gl.4, str.172. 2. Cvetanović, S. i Đurović, G., 1996., *Privredni razvoj*, Ekonomski fakultet Podgorica, str.17-33.

JAVNO PREDSTAVLJANJE I METODOLOŠKA ODBRANA SEMINARSKOG RADA

Kada je rad prihvaćen i kada je dobro naučen odgovarajući deo metodologije, koji je povezan sa radom, potrebno je da se rad i odbrani. Odbrana je javna i objavljuje se par (2-3) dana unapred na odgovarajućoj oglasnoj tabli Fakulteta. U približno 8-15 minuta potrebno je da se predstavi suština seminarskog rada. Pri tome je korisno, u slučaju mogućnosti prisustva publike, da se pripremi usmeno izlaganje uz prezentaciju u *Power Pointu* i uz pomoć video bima. Nakon prezentacije, kandidat odgovara na pitanja upućena od strane Komisije, a povezana sa seminarskim radom. Zatim sledi razgovor o temi i radu, kada mogu učestvovati i slušaoci iz publike.

Ako je odbrana rada uspešno sprovedena, kandidatu se upiše odgovarajuća ocena u indeks (kao deo ispita). U slučaju neuspešne odbrane, kandidatu se evidentira negativna ocena za prijavljeni rok i mora se iznova prijaviti na sledeći mogući termin. Ako se desi da student ne poznaje dovoljno materiju koju je obrađivao u svom radu, mora predložiti novi projekat, odnosno novi problem seminarskog rada.

OPŠTE PREPORUKE ZA PISANJE SEMINARSKIH I ISTRAŽIVAČKIH RADOVA:

- Uvek uskladite sadržaj sa naslovom: Naslov treba da je kratak i da odražava osnovnu nit rada i treba da ima orijentaciju na studije (menadžment u sportu, menadžment u turizmu).
- Kada koristite informacije sa Web sajtova prevedite ih na jezik kojim govorite a ne ostavljate ih u originalu ; nemojte mešati ekavski i ijekavski. Koristite jedan dijalekt u skladu sa pravopisom i gramatikom jezika.
- Izbegavajte da prepisujete cele pasuse iz knjiga ili sa Interneta ukoliko ih ne stavite pod navodnike i ne naznačite odakle ste ih prepisali. U suprotnom to je plagijat (na latinskom to je „krađa duše“, kradete duhovni kapital autora teksta).
- Vodite računa o pravopisu i smislu rečenice. Ako niste sigurni koristite rečnik ili usluge lektora.
- Ne koristite izraze koje ne razumete ili ako je pojam retko objašnjen u fusnoti možete dati kratko pojašnjenje pojma i referencu.
- Proveravajte značenja reči koje koristite u radovima.
- Trudite se da pišete naučnim a ne novinarskim stilom pisanja. Seminarski radovi se pišu u okviru visokog obrazovanja i ishod studija jeste sticanje kompetencija koje uključuju opštu pismenost i profesionalnu u oblasti koju studirate.
- Držite se okvira one oblasti u kojoj radite seminarski ili istraživački rad
- Literaturu navodite u potpunosti i po pravilima navođenja. Postoje razni stilovi a danas je najčešći APA stil navođenja.
- Nemojte u literaturi navoditi knjige i autore koje niste koristili u radu
- Budite sigurni da predmetni nastavnik sve proverava i čita.
- Dozvoljeno je u priložima radova koristite skice rukom rađene i potom skenirane kao digitalna fotografija.

KAKO NAPISATI DOBAR SEMINARSKI RAD

Docent dr Tijana Prodanović
Univerzitet u Novom Sadu
Prirodno-matematički fakultet - Departman za fiziku

http://www.if.ns.ac.yu/~prodanvc/napisati_seminarski.html

(preuzeto 24.10.2009)

Možda će nekome ova priča biti očigledna i nepotrebna, ali moje iskustvo u radu sa studentima mi je pokazalo da često nije očigledno kako treba uopšte da izgleda seminarski rad a pogotovo dobar rad. Tako da evo neko moje subjektivno uputstvo...

Zašto: „Čemu to služi a još i ne radi?“

Osim što donose dodatne poene za ocenu, suština seminarskih radova je da se pojedinac bliže i detaljnije upozna sa nekom temom jer naravno na predavanjima nikad nema dovoljno vremena da se pređe sve što je bitno, a u isto vreme pisanje seminarskih radova je kao mala obuka za pisanje budućih naučnih radova za one koji će nastaviti da se bave naučno-istrživačkim radom. Kada je u pitanju prvi motiv – bliže upoznavanje sa nekom temom, ja lično volim da nakon pisanja, ti radovi budu i prezentovani pred ostatkom grupe, pred ostalim studentima u cilju da se i drugi malo upoznaju sa tom temom tako što će im kolega autor datog seminarskog rada sažeti suštinu priče kroz svoju prezentaciju (za uputstvo za pravljenje dobre prezentacije – uputstvo sledi). S obzirom na suštinu pisanja seminarskih radova pravilo broj 1 je da nikako ne treba samo iskopati neki tekst (ili više njih) i samo ga prepisati i/ili prevesti (polazim od pretpostavke da je većina literature na engleskom) bez ikakvog smisla – tako se piše loš seminarski rad. Ono što treba uraditi je pretražiti literaturu, pročitati više tekstova na tu temu, objasniti prvo sebi tu priču tj. pokušati razumeti i tek onda je prepričajte na papiru svojim rečima – tako se piše dobar seminarski rad. I nikada, nikada, nikada nemojte napisati nešto što niste razumeli! Bez obzira koliko lepo i fensi izgledale sve te velike reči, sve te goleme jednačine, ako ih ne razumete nemojte ih pisati. A šta raditi ako puno toga ne razumete? Još literature i konsultacije! (lično zapažanje – studenti u Srbiji nedovoljno koriste konsultacije i pomoć profesora/asistenta).

Struktura seminarskog rada: Pođite od sebe

Što se strukture tiče seminarski radovi (a boga mi i naučni radovi) podležu onoj školskoj strukturi – mora da postoji uvod, razrada, zaključak.

U uvodu treba da predstavite motivaciju, ukratko suštinu i eventualno neki istorijat teme. Pod motivacijom se podrazumeva odgovor na pitanja „Zašto je to bitno? Zašto to istražujemo? Šta želimo da naučimo?“. Znači, ako na pr. imate za seminarski temu struktura zvezda, onda želite da kažete da je poznavanje strukture zvezda bitno da bismo znali „kako zvezda radi“ i kako će da evoluiru i šta od nje da očekujemo tj. napravimo model odnosno predložimo neku strukturu zvezde pa iz toga računamo kakav spektar zračenja i osobine bi imala takva zvezda pa vidimo dal se to slaže sa onim što posmatramo. To je motivacija.

Što se razrade tiče to vam je glavni deo priče – kao na pr. meso u pljeskavici gde su uvod i zaključak lepinja. Tu izlažete ono što ste pročitali i naučili. Prvo postavite temu tj. navedete ili glavne karakteristike nečega pa posle objašnjavate, ili uvedete pojmove i osnovu koja će vam

trebati za obradu date teme. Međutim ne treba sad krenuti od Kulina bana i nastanka sveta i svemira već zaista od onih stvari koje će konkretno biti bitne za vašu temu dok neke stvari podrazumevate da su poznate. Tako na primeru teme o strukturi zvezda ne treba sad baš krenuti od Njutnovih zakona i objašnjavati šta je gravitacija koja je svakako bitna za život i strukturu jedne zvezde - to pretpostavite da je poznato. Ono što bi bilo ok uvesti pojmove ali samo u vidu kratkog objašnjenja kao recimo objašnjenje hidrostatičke ravnoteže koja je bitna za stabilnost zvezda, pa onda recimo ukratko priču o formiranju zvezda, o zračenju koje očekujemo od njih, ali sve to zaista u po jednom pasusu, i onda pređete na detalje vaše konkretne teme. Dalje, ako uvodite neki novi pojam, skraćenicu – obavezno je objasnite. Ako imate neku jednačinu – obavezno objasnite šta predstavlja svaki simbol. Nemojte samo nabacati podatke jer u tom slučaju rad izgleda sklepan nalik Frankenštajnu. Trudite se da ima neki tok, neki logičan sled. Da nova priča sledi iz prethodne. Seminarski rad treba da bude shvatljivi sažetak neke teme, stoga dok ga pišete pokušajte da se stavite na mesto vašeg kolege iz grupe koji nije upućen u tu temu a koji bi to čitao, i uvek se pitajte da li bi je razumeo. Neka rad koji vi pišete bude rad koji biste i sami želeli da pročitate i mislili da je dobar. Jer, samo se prisetite, sigurno ste se sretali sa nekim udžbenicima koji su bili loše napisani, gde vam ništa nije bila jasno, jezik je bio zapetljan a jednačine i notacija zastrašujuće, što vas je iznerviralo, bilo vam teško za čitanje a još teže za učenje. Samo se setite tog iskustva i pokušajte da tekst koji vi pišete ne bude takav. Razmišljajte o vašem seminaru ko o jednom poglavlju u nekom udžbeniku tako da dok ga pišete nemojte samo misliti na ocenu koju treba da dobijete, na profesora koji to čita i šta će on misliti, već mislite na čitaoca kao što ste vi, koji bi vaš tekst čitali i razumeli. Ako tako pišete, s tim u vidu, ne možete pogrešiti. Uvek pođite od sebe kad tako nešto radite, od toga kako vi zamišljate dobar seminarski rad, dobar tekst, dobru prezentaciju, ono što biste i vi voleli da pročitate i vidite. Poslednje što želite je da tekst/prezentacija koju sami pišete i vas same smori. Ne mogu dovoljno da naglasim koliko je ovo bitno, da pođete od sebe.

Konačno dolazimo do zaključka seminarskog rada. Dosadašnje iskustvo mi je pokazalo da se retko ko pozabavi zaključkom. Obično se studentski seminarski radovi završe naglo, samo se prekinu, kao film bez epiloga gde u deliću sekunde vidite samo da je glavni junak preživeo/nastradao i kraj, nema onog da odjaše mirno u zalazak sunca i sl. Samo nagli kraj- kao litica. Bez zaključka priča ostaje nedovršena. U principu, zaključak jeste i najteži deo za pisanje. Međutim, on ne mora da sadrži ništa epohalno, bog zna kakve zaključke koje ćete sami izvesti. Ne. Nekada zaključak samo treba da vam bude kratak sažetak teme, izdvajanje onog najbitnijeg. Jer ako posmatrate realno, uzmite pročitajte bilo koji rad, bilo koju knjigu, detalje ćete u glavnom zaboraviti, sve one stotine strana čak i omiljene vam knjige ćete zaboraviti. Sećaće te se samo globalne radnje, onih najbitnijih crta i možda po koje scene, po koje rečenice. Tako i vaš seminarski rad – napisaćete bar 5 strana teksta, gde će biti gomila detalja, a u principu, suština teme se u glavnom može sažeti u 3-4 rečenice. E ta suština to je ono što treba da napišete u zaključku, ono najbitnije, ono što želite ljudi da zapamte iako će većinu zaboraviti. Možete napisati stotine strana o strukturi zvezda, ali ono što je ključno u toj priči, što želite bar to ljudi da zapamte je na pr. da zvezda kao Sunce ima jezgro u kojoj se odvijaju termonuklearne reakcije fuzije vodonika u helijum, da ima vodonični omotač kroz koji se transportuje energija stvorena u jezgri, da ima atmosferu gde je fotosfera najniži sloj odakle nam dolazi zračenje tj. kad gledamo Sunce vidimo njenu fotosferu. Kraj. To želite ljudi da zapamte, to želite da izdvojite u zaključku kao suštinu, to želite takodje da ponovite što više puta možete, da utuvite to ljudima u glavu. Osim toga u tom zaključku tj. rezimiranom delu možete ponoviti i nešto iz uvoda (naravno bez da doslovce kopirate neku uvodnu rečenicu) kao na pr. zašto je cela ta priča bitna. I naravno bonus

poene dobijate na svaki zaključak koji ste samostalno izveli (kod naučnih radova ovo je pod obavezno).

Na kraju, u vezi sa strukturom seminarskog rada, reći ću samo još da je svaki od ovih delova podjednako bitan jer svaki deo ima svoju svrhu te zaskužuje podjednako pažnje. Dakle, nemojte samo posvetiti svu svoju energiju razradi tj. sredini već rasporedite to i na uvod i zaključak.

Reference

Svaki dobar seminarski rad apsolutno mora da sadrži listu referenci tj. izvora informacija koje ste koristili. Danas na internetu možete naći bukvalno sve, ali i dalje ako možete da dodjete do neke knjige iz koje možete da izvučete bar neke informacije koje vam trebaju – uvek koristite knjige.

Naravno, ako ćemo da budemo profesionalni najbolji izvor informacija su naučni radovi jer ne retko u knjigama i udžbenicima mogu da se potkradu greške, informacije mogu biti zastarele i sl. Naravno, naučni radovi jesu vrlo ozbiljno „štivo“ i u glavnom su nerazumljivi za neki studentski nivo. Međutim, iako sredinu naučnog rada u glavnom nećete razumeti, što ne treba da vas plaši, pročitajte uvod i zaključak tj. diskusiju ili kako već taj poslednji deo nazivaju, jer ti delovi su obično dosta razumljivi, sadrže suštinu, a i mogu vas uputiti na nove reference.

Što se izbora sa interneta tiče to je sve ok, i naravno treba da ih navedete kao regularan izvor na kraju seminarskog rada, ali budite oprezni oko toga koliko verujete nekom sajtu. Iako je wikipedia danas najrasprostranjenija i najkorišćenija enciklopedija ona u principu nije pouzdan izvor jer tu svako može da menja šta hoće. Na sreću, u vezi svake teme na wikipediji, na dnu strane nalazi se lista referenci, tako da wikipedia može biti vrlo korisna polazna tačka, ali ne citirate nju, već onda pogledate reference koje wikipedia daje na dnu strane i njih citirate. Osim toga, validni i vrlo vrlo korisni izvori su svi univerzitetski sajtovi koje prepoznajete po nastavku .edu koji imaju. Najlakši i možda najbolji način da dođete do informacija sa takvih sajtova je da guglujete vašu temu, pojam gde ćete dodati još i reč „lecture“ (eng. predavanje; preporučujem da guglujete na engleskom jer su univerzitetski sajtovi engleskog govornog područja najzastupljeniji na netu), dakle guglujete na pr. „stellar structure lecture“. Na taj način nalazite predavanja univerzitetskih profesora na tu temu što znači da su informacije u glavnom pouzdane a i da su tekstovi napisani tako da su namenjeni u glavnom studentima.

STUDIJA SLUČAJA

Studija slučaja je metod, istorijski gledano, potekao iz psihoanalize, a označava temeljno i svestrano istraživanje životne istorije pojedinca radi što potpunije rekonstrukcije njegove životne istorije. Cilj studije slučaja je aproksimativno približavanje idealu – otkrivanje potpune istine o psiho(pato)logiji konkretnog pojedinca, odnosno rekonstruisanje njegove „totalne biografije“. Cilj studije slučaja je da otkrije šta je u individui poremećeno i šta je u tom i takvom poremećaju individualno. To je u suštini širok eksplorativni i metodološki okvir koji povezuje mnoštvo različitih socijalnih, psiholoških i drugih tehnika, radi dijagnoze poremećaja određenog pojedinca i procene njegove ličnosti. Ovaj metod koristi se u dinamički orijentisanom kliničkoj psihologiji, u razvojnoj psihologiji, psihijatriji, ali i u socijalnom radu kada je u središtu istraživanja pojedinac.

Kasnije je ova ideja i metod prihvaćena i u drugim naučnim disciplinama.

Korišćenje studija slučaja

Slučajevi iz prakse pretvaraju teoretska znanja u praktična poslovna iskustva i izuzetno su značajni u savremenom marketingu. Smernice za uspešno rešavanje slučajeva iz prakse trebalo bi da doprinesu pravilnom korišćenju ovakvog resursa u svrhe uspešnog poslovanja. Pri korišćenju studija slučajeva najvažnije je obratiti pažnju na sledeće:

Slučaj se ne sme smatrati oskudnim zbog nedovoljnih informacija. U svakoj kvalitetnoj studiji slučaja nalaze se potrebne informacije. Manjak informacija je stalna pojava, ali ne sme sprečiti donošenje kvalitetnih odluka na osnovu informacija koje se nalaze u studiji slučaja. Sve marketing odluke donose se u uslovima manjka informacija i zbog toga kreativnost postaje ključna komponenta.

Slučaj se ne sme "prepisati". Nije dobro primeniti rešenje iz studije slučaja na problem sajta, jer svaki problem ima neku svoju specifičnost, koja ponekad nije u prvi mah vidljiva. Sem toga, vaše rešenje može biti efikasnije i efektivnije od datog u studiji, te je studija tu da vam pomogne u donošenju najboljeg rešenja, a ne da ga donese umesto vas.

Studija slučaja trebalo bi da vas navede na izbor između alternativa. Za svaki problem možete naći više alternativnih rešenja, a studije slučaja su tu da vam pokažu kakvi su rezultati svake od njih. Na osnovu toga se donosi odluka o najboljem rešenju.

Analiza mora biti izvršena u potpunosti. Ne samo da je neophodno dobro analizirati svaki aspekt studije slučaja već je izuzetno važno i da primena studije slučaja bude postupno i kvalitetno urađena, sa razmatranjem svakog elementa, akcije i rezultata pojedinačno.

Kombinujte studije slučaja sa drugim resursima. Zajedničko korišćenje rezultata analize studije slučaja i drugih resursa, prvenstveno znanja i iskustva, daće najbolje rezultate u rešavanju problema.

Formirajte svoju studiju slučaja. Primenom izabranih rešenja na problem i praćenjem njihovih rezultata bićete u mogućnosti da napravite sopstvenu studiju slučaja koja će vam biti dragocen resurs u budućem radu, a možda čak i predmet prodaje.

POJAM STUDIJE SLUČAJA

- Studija slučaja predstavlja opis onoga što se dogodilo u stvarnoj kompaniji ili industriji u toku određenog vremenskog perioda
- Prikazuje situacije (izazove, šanse, probleme) sa kojima se menadžeri suočavaju i u kojima moraju donositi odluke koje se, često, tiču promene strategije
- Koristi se kao didaktički alat da edukatori steknu utisak o sticanju profesionalne kompetencije iz izučavane oblasti (predmeta)
- Koristi se za benčmarking studije kada kompanija hoće da istraži u čemu je najbolja u odnosu na konkurenciju a gde su njene slabosti u odnosu na kompaniju

ŠTA STUDIJA SLUČAJA „NIJE“ ...

- Precizno definisan problem
- Situacija sa jedinstvenim rešenjem
- Tehnička vežba
- Teorijski problem
- Primer koji ilustruje kako se treba ponašati u određenoj poslovnoj situaciji

ŠTA STUDIJA SLUČAJA „JESTE“ ...

- Opis stvarne situacije u kojoj postoji određeni problem i potrebno je doneti odluku
- Napisana je iz perspektive osobe koja treba da donese odluku
- Delić stvarnosti prenesen u učionicu
- Metod za praktično istraživanje i osposobljavanje za praksu često u kombinaciji sa tehnikom storytellinga („pričanje priča“)

VRSTE STUDIJE SLUČAJA

- Male studije slučaja - do 2 strane
- Kratke studije slučaja - 4 do 6 strana
- Studije slučaja - 10 do 18 strana
- Dugačke studije slučaja - preko 25 strana

PRIPREME ZA ANALIZU STUDIJE SLUČAJA

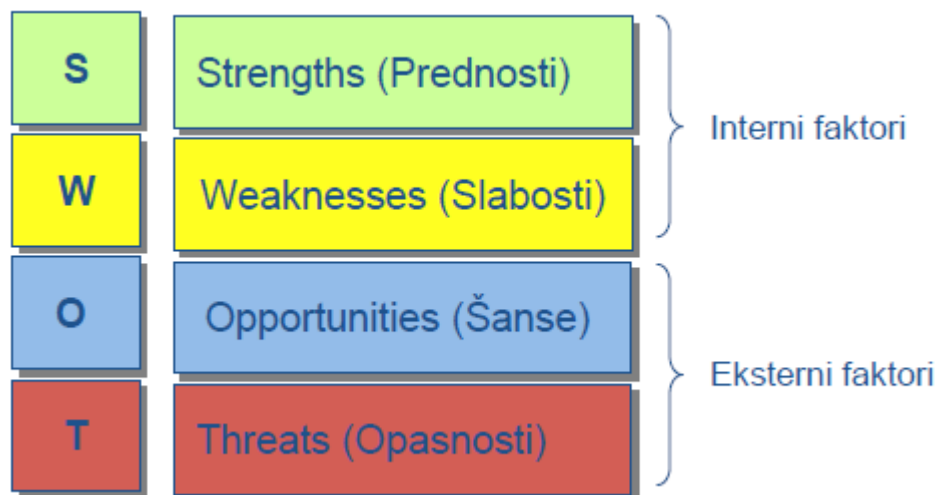
- Za razliku od klasičnih predavanja, analiza studije slučaja zahteva intenzivnu pripremu studenta pre časa
- Potrebno je pročitati studiju slučaja nekoliko puta, kako bi se okvirno stekla slika o tome što se događa sa kompanijom odnosno kako bi se otkrili i razumeli specifični problemi sa kojima se kompanija suočava.

ANALIZA STUDIJE SLUČAJA

1. Ključne činjenice o kompaniji
2. Istorija kompanije, razvoj i trenutna situacija
3. SWOT analiza (uči se tokom studija menadžmenta)
4. Ključni problemi sa kojima se kompanija suočava
5. Preporuke za rešavanje identifikovanih problema
6. Konkretni koraci koje kompanija treba da preduzme (u skladu sa preporukama)

SWOT analiza: Iskasuje se kao 2x2 matrica i omogućava pregledno upoređivanje po faktorima

S	W
....	....
O	T
....	...

PODSETNIK

STRENGTHS (PREDNOSTI)

- Da bi lakše analizirali prednosti kompanije, pokušajte da odgovorite na sledeća pitanja:
  - Koji su osnovni izvori prihoda i profita?
  - Koliko je tržišno učešće za najvažnije proizvode?
  - Da li ima jake brendove?
  - Da li je promotivna kampanja efikasna?
  - Da li je odgovarajuće fokusirana?
  - Da li ima talentovane, obučene i motivisane zaposlene?
  - Koje dodatne usluge / proizvode nudi?
  - Da li ima razvijenu službu za odnose sa klijentima?
  - Koji su troškovi (cena) kapitala koji se koristi?
  - Kako se kretala cena akcija kompanije u poslednje vrijeme?
  - Da li efikasno koristi prednosti informacione tehnologije?
  - Da li efikasno upravlja svojim zalihama?
  - Da li je pokazala sposobnost promene i adaptacije?
  - Da li je sposobna da inovira?
  - Kako se kompanija oduprla međunarodnoj konkurenciji?

WEAKNESS (SLABOSTI)

- Da bi lakše analizirali slabosti kompanije, pokušajte da odgovorite na sledeća pitanja (mikro i makroekonomska analiza):
  - Koji su proizvodi najmanje profitabilni?
  - U kojim oblastima ne uspeva da "pokrije" troškove?

- Koji su brendovi slabi?
- Da li je promotivna kampanija efikasna?
- Da li je neodgovarajuće fokusirana?
- Da li uspeva da privuče talentovane ljude?
- Koji su najveći troškovi?
- Da li uspeva da prikupi dodatan kapital kada joj je potrebno?
- Da li kretanje cena akcija uliva poverenje?
- Da li će biti u stanju da izdrži cenovnu konkurenciju?
- Da li je uspela da predstavi nove proizvode i ideje na tržištu?
- Da li zaposleni veruju menadžmentu?
- Da li su standardi korporativnog upravljanja dovoljno visoki?
- Da li gubi bitku na tehnološkom frontu?

PODRUCJA S&W KONKURENCIJE* - * Izvor: Majkl Porter

- Proizvodi
- Distribucija
- Marketing
- Operativni menadžment (proizvodnja, tehnologija, zaposleni)
- Istraživanje i razvoj
- Ukupni troškovi
- Finansijska snaga
- Organizacija
- Sposobnost menadžera
- Kompanijski portfolio

OPPORTUNITIES (ŠANSE)

- Da bi lakše analizirali šanse koje se nude kompaniji, pokušajte da odgovorite na sledeća pitanja:
  - Kakva je konkurentna pozicija kompanije?
  - Da li postoje nove tehnologije koje bi kompanija mogla da iskoristiti kako bi inovirala ili smanjila troškove?
  - Postoje li mogućnosti da se postojeći brendovi prošire na srodne delatnosti?
  - Da li postoje mogućnosti za jeftine akvizicije?
  - Da li je moguće iskoristiti Internet kao kanal marketinga?
  - Da li je moguće poboljšati učinak zaposlenih putem stimulativnih mera?
  - Da li je moguće proširiti se na međunarodno tržište?
  - Da li se može povećati kvalitet poslovanja i proizvoda bez značajnog povećanja troškova?
  - Da li kompanija može da napravi korak prema vrhu u lancu vrednosti (SCM)?
  - Da li je moguće dobiti povoljnije uslove od dobavljača?
  - Da li je pravo vreme za diversifikaciju proizvoda i usluga kao i znanja?
  - Da li postoje mogućnosti za saradnju sa nekonurentskim kompanijama iz kojih bi obe strane osetile korist?
  - Da li je moguće otpustiti nepotrebne zaposlene i obustaviti proizvodnju zastarelih proizvoda kako bi se povećala profitabilnost ... ili se prilagoditi promenama i iz faze „krave muzare“ preći u nove oblasti da ne bude viška zaposlenih?
  - Da li moguće ostvariti predvidljiviji tok gotovine kroz uspostavljanje boljih odnosa sa kupcima?

THREATS (OPASNOSTI)

■ Da bi lakše analizirali opasnosti sa kojima se kompanija suprotstavlja, pokušajte da odgovorite na sledeća pitanja:

- Da li kompanija poseduje adekvatne rezerve kako bi se izdržale iznenadne promene u okruženju?
- Koliki je nivo regulacije u industriji (shvaćeno najšire)?
- Da li aktivnost sindikata može dovesti do negativnih efekata?
- Da li proizvodi imaju dovoljno jak brend kako bi izdržali pritisak cenovne konkurencije?
- Da li međunarodni (pa i domaći) konkurenti ugrožavaju tržišni udeo?
- Da li su zaposleni adekvatno obučeni i motivisani?
- Da li društvo doživljava kompaniju kao dobrog poslodavca?
- Da li je kompanija previše "raširena"?
- Da li je računovodstvo "kreativno"?
- Da li je kompanija na granici likvidnosti (stečaja, bankrotstva)?
- Da li kompanija uspeva da prati tehnološke promene?
- Da li profitne stope opadaju?
- Da li kompanija uspeva da prati nastup konkurencije na Internetu, da bude konkurentna u okruženju eBiznisa?
- Da li je ekonomija u recesiji? Ako jeste kakav je odgovor na takve tendencije?
- Kako prepoznati nova buduća zanimanja da se otklone opasnosti današnjice?

„TOP TEN“ (LISTA 10 KLJUČNIH) PITANJA U ANALIZI STUDIJE SLUČAJA

1. Kojim se poslom kompanija bavi?
2. Kakvu vrednost kompanija stvara za kupca?
3. Koji su najvažniji izazovi sa kojima se kompanija suočava?
4. Koji su očigledni problemi?
5. Da li su to pravi problemi ili samo simptomi pravih problema?
6. Nakon prvog čitanja studije slučaja, šta mislite da bi kompanija trebala da uradi?
7. Koji su mogući problemi sa vašim predlozima?
8. Koje su osobine okruženja u kojem kompanija posluje?
9. Koje su osobine industrije u kojoj kompanija posluje?
10. Kakva je kompanija u poređenju sa ostalim sličnim kompanijama?

PODSEĆAMO STUDENTE DA POSTOJE „TRI KORAKA U UČENJU“ KROZ STUDIJU SLUČAJA

- Individualna priprema
- Diskusija u manjoj grupi
- Diskusija na času

PREDNOSTI OVOG METODA

- Student se susreće sa velikim brojem industrija, kompanija, poslovnih funkcija upravo iz ugla predmeta koji uči. TIMS je fakultet koji sadrži i odrednicu „menadžment i biznis“, to ne smemo zaboraviti i zato školujemo kompetentne
- Doživljaj stvarnih organizacionih problema koje student (verovatno) nije imao prilike da iskusi
- Student ima mogućnost da "u praksi" primeni teorijske koncepte koje je savladao, kao i da uči kroz "praksu". Dobro bi bilo da se usvoji i kao metod rada „the best practises“ – pronalaženje takvih slučajeva koji su u praksi pokazali prednosti i nedostatke teorije

- Poboljšava sposobnost studenta da donosi odluke
- Student učestvuje u diskusiji, uči da postavlja prava pitanja i stiče iskustvo u prezentiranju svojih ideja
- Tokom diskusije u manjim grupama, student je prinuđen da razume mišljenja drugih i da se nosi sa njima
- Pruža sveobuhvatan pristup menadžmentu
- Donošenje odluka podrazumeva integraciju teorija i koncepata iz različitih funkcionalnih oblasti (marketing, finansije, ekonomija, turizam, sport, prostori, kultura, kvalitet življenja, etika, poslovno pravo, ...). To je pristup globalnoj teoriji sistema: dekompozicija i integracija izučavane oblasti.

“Moj problem, kada se suočavam sa problemom, je što ne znam na kojem se predavanju nalazim.”

Izvršni direktor jedne američke farmaceutske kompanije u obraćanju postdiplomskim studentima

MOGUĆI PROBLEMI SA STUDENTIMA

- Frustracija kod perfekcionista
  - “Nemam dovoljno informacija, a moram da donesem odluku.”
- Nesigurnost kod povučenih osoba
  - “Danas moram učestvovati u analizi!”
- Zbunjenost kod tehnički orijentisanih osoba
  - “Nemam potpun model.”
- Ne žele da savladaju ovaj metod
  - „Ma to meni neće trebati, samo da se provučem sa šesticom“

PRIMER

UPUTSTVO ZA KORIŠĆENJE HARVARDSKOG STILA U CITIRANJU I NAVOĐENJU LITERATURE

Izvor:

The Harvard Style of referencing published material, Including electronic information (2004) [Internet], Learning Support Services, Leeds Metropolitan University, 4th edition, July, Available from: <<http://www.leedsmet.ac.uk/lskills>> [Accessed 12 December 2004].

Napomena: ECPD (European Centre for Peace and Development) postavlja zahtev da se citiranje, odnosno pozivanje na korišćenu literaturu i navođenje bibliografskih informacija u „Prijava magistarskog rada“ obavlja prema harvardskom stilu, koji će u nastavku ovog teksta ukratko i delimično biti opisan.

A. Citiranje/pozivanje na neki rad:

Prilikom citiranja/pozivanja na neki tekst zahteva se navođenje kratkih pojedinosti o autoru, vremenu publikovanja teksta i stranici/stranicama teksta. U svakoj tački teksta koja se odnosi na neki korišćeni tekst, potrebno je uneti u male zagrade prezime autora i godinu publikovanja teksta.

Kada se pisac u svom tekstu **poziva na neki drugi tekst**, navodi u malim zagradama: prezime autora teksta na koji se poziva, godinu publikovanja (bez interpunkcije između prezimena i godine publikovanja):

Primer: Nalazi mnogih istraživanja potvrđuju tu hipotezu (Brown 2004).

Kada pisac u svom tekstu **citira** neki drugi tekst, navodi u malim zagradama: prezime autora teksta na koji se poziva, godinu publikovanja (bez interpunkcije između prezimena i godine publikovanja) i broj stranice na kojoj se nalazi citirani tekst (ili niza stranica).

Primer: «Da bi bila efektivna, organizacija mora da stekne i efikasno koristi resurse za postizanje operativnih ciljeva.» (Steers 1991, p. 302)

Kada pisac u svom tekstu citira tekst sa niza stranica:
(Steers 1991, pp. 302 -303)

Kada pisac u svom tekstu citira tekst sa dva ili više autora:
Citiranje ili pozivanje na rad koji ima dva autora: (Chang & Morgan 2000)

Ili: Davenport & Prusak (1999) su zaključili da...

Citiranje ili pozivanje na rad sa tri autora: (Inmon, Welch & Glassey 1997)

Ili:

Fayyad, Piatetsky-Shapiro & Smith (1996) tvrde da...

Citiranje ili pozivanje na rad sa više od tri autora:

Heskett et al. (1994) su zastupali uverenje da ...

Citiranje izvornog teksta prema nekom drugom izvoru

Citiranje teksta kojeg autor nije neposredno čitao već se koristi njime posredstvom nekog drugog teksta, obavlja se tako što se navode i originalni izvor i sekundarni izvor:

Lingle & Schiemann (1996, navedeno prema Chang & Morgan 2000, p.xxi) su poredili rezultate pedeset osam kompanija ...

Prilikom citiranja ili pozivanja na dva ili više radova istog autora publikovanih u istoj godini, da bi se ti radovi mogli razlikovati potrebno je označiti ih malim latiničnim slovima 'a' 'b' 'c' iza godine publikovanja. Odgovarajuću slovnu oznaku iza godine publikovanja potrebno je, naravno, uneti i u spisak korišćene literature.

(Henderson 1998a) ili (Henderson 1998b)

Kada pisac u svom tekstu citira (ili se poziva na) tekstove dva (ili više) autora s istim prezimenom, uz prezime autora potrebno je dodati i početno slovo imena.

Na primer: (Beckman, T.J. 1999)

Citiranje ili pozivanje na rad s jednim priređivačem - editorom ali bez autora:
(ed. Langley 1998)

Kada pisac u svom tekstu citira (ili se poziva na) anonimni, grupni rad ili rad bez autora, čini to navodeći u malim zagradama naslov rada i godinu publikovanja.

Na primer: (Encyclopedia of Philosophy 2003)

Citiranje sa Web sajta

Web sajt s autorom:

Autor i godina publikovanja se navode kao i obično:

Gourlay (2004) tvrdi da je neizrecivo znanje...

Web sajt bez autora:

Ako nema podatka o autoru navodi se naslov teksta.

Citiranje/pozivanje na tekst u elektronskom časopisu:

Navođenje autora i godine publikovanja se navode kao i obično kada je reč o štampanim izvorima.

B. Pisanje spiska korišćene literature (bibliografije)

Svaka bibliografska jedinica na koju se autor u tekstu poziva, odnosno iz koje citira treba da bude uključena u spisak korišćene literature. Bibliografske jedinice bi trebalo da budu uređene po abecedi prema prezimenu (prvog) autora ili prema naslovu ako nema autora.

KNJIGE

Referenca o knjizi u bibliografiji uključuje sledeće bibliografske podatke, po redu navođenja:

- (1) Autor(i), priređivač(i) - editor(i) ili organizacija odgovorna za pisanje knjige
- (2) Godina publikovanja - u malim zagradama
- (3) Naslov i podnaslov (ako ga ima) - podvučen, u **boldu**, ili u *italiku* - praćen tačkom
- (4) Serija i broj toma (ako ih ima) - iza čega sledi tačka
- (5) Izdanje ako nije prvo, npr. Treće izdanje.
- (6) Mesto publikovanja ako je poznato - praćeno zarezom (zarezom)
- (7) Izdavač - praćen tačkom

Prvo se piše prezime autora koje se zarezom (zarezom) odvaja od početnog slova imena autora. Neophodna je doslednost u pisanju ovih podataka!

Forma:

Autor(i) (Godina publikovanja) *Naslov knjige*, Mesto izdanja, Izdavač.

Na primer:

Davenport, T. & Prusak, L. (1998) *Working Knowledge*. Boston, Harvard Business School Press.

Pyle, D. (1999) *Data Preparation for Data Mining*. San Francisco, Morgan Kaufmann Publishers.

Poglavlje ili članak u editovanoj (priređenoj) knjizi

Referenca o poglavlju u knjizi uključuje sledeće bibliografske podatke, po redu navođenja:

- (1) Autor(i) poglavlja/odeljka
- (2) Godina publikovanja – u malim zagradama
- (3) Naslov poglavlja/odeljka – praćen tačkom
- (4) (Reč – predlog) u:
- (5) Autor/editor
- (6) Naslov knjige - podvučen, u **boldu**, ili u *italiku* - praćen tačkom
- (7) Mesto publikovanja ako je poznato – praćeno zapetom (zarezom)
- (8) Izdavač – praćen zapetom
- (9) Brojevi stranica na kojima se nalazi poglavlje/odeljak – praćeni tačkom

Forma:

Autor(i) poglavlja (Godina publikovanja) Naslov poglavlja, u: ed(s) (Priređivač(i) -editor(i) knjige), *Naslov knjige*. Mesto izdanja, Izdavač, stranice poglavlja.

Na primer:

Malhotra, Y. (2000) From Information Management to Knowledge Management: Beyond the 'Hi-Tech Heidebound' Systems. In: K. Srikanth & M.E.D. Koenig eds, *Knowledge Management for Information Professional*, Medford N.J., Information Today Inc., pp. 37-61.

Teze i disertacije

Prilikom navođenja teze ili disertacije potrebno je navesti naziv institucije u kojoj je odbranjena.

Na primer:

Page, S. (1999) *Information technology impact: a survey of leading UK companies*. MPhil. thesis, Leeds Metropolitan University.

Enciklopedije

Referenca o enciklopediji uključuje sledeće bibliografske podatke, po redu navođenja:

- (1) Autor(i) ili editor(i)
- (2) Godina publikovanja – u malim zagradama
- (3) Naslov odeljka – praćen zapetom
- (4) u:
- (5) Naslov enciklopedije - podvučen, u **boldu**, ili u *italiku* - praćen zapetom
- (6) Broj toma (ako je primenljivo) – praćen zapetom
- (7) Broj izdanja – praćen tačkom
- (8) Mesto publikovanja – praćeno zapetom (zarezom)
- (9) Izdavač – praćen tačkom

Na primer:

Hibbard, J.D., Kotler, P. & Hitchens, K.A. (1997) Marketing and merchandising, in: *The new Encyclopaedia Britannica*, vol. 23, 15th revised ed. London, Encyclopaedia Britannica.

Elektronske knjige

Referenca o elektronskoj knjizi uključuje sledeće bibliografske podatke, po redu navođenja:

- (1) Autor(i) ili editor(i)
- (2) Godina publikovanja – u malim zagradama
- (3) Naslov odeljka – podvučen, u **boldu**, ili u *italiku*
- (4) [Internet]. – u srednjim zagradama praćen tačkom
- (5) Mesto publikovanja štampane verzije – praćeno zapetom (zarezom)
- (6) Izdavač štampane verzije – praćen tačkom
- (7) Raspoloživo u: - praćeno dvotačkom
- (8) Internet lokacija elektronske knjige (npr.,netLibrary)
- (9) <Internet adresa> – u ševronima (uglastim znakovima u vidu slova V, tj. < >)
- (10) [Pristupljeno datum pristupanja]. – u srednjim zagradama praćen tačkom

Forma:

Autor(i) (Godina publikovanja) *Naslov* [Internet]. Mesto publikovanja, Izdavač. Raspoloživo u: Internet lokacija elektronske knjige <URL> [Datum pristupa].

(Potrebno je (gde je to odgovarajuće) između ševrona tj. simbola < > napisati adresu (<URL>) i datum pristupa tekstu u srednjim zagradama tj. [Pristupljeno datum] jer tekst usled dopustivih preinačavanja, može da ima razne verzije.)

Na primer:

Dronke, P. (1968) *Medieval Latin and the rise of European love-lyric* [Internet].
Oxford, Oxford University Press. Available from: netLibrary
<<http://www.netLibrary.com/urlapi.asp?action=summary&v=1&bookid=22981>>
[Accessed 6 March 2001].

ČLANCI

Članci u časopisu

Referenca o članku u časopisu uključuje sledeće bibliografske podatke, po redu navođenja:

- (1) Autor(i) članka
- (2) Godina publikovanja – u malim zagradama
- (3) Naslov članka – praćen tačkom
- (4) Naslov časopisa - podvučen, u **boldu**, ili u *italiku* - praćen tačkom
- (5) Volumen (tom) i broj časopisa, mesec ili godišnje doba – praćeno zapetom (zarezom)
- (6) Brojevi stranica na kojima se nalazi članak – praćeni tačkom

Forma:

Autor(i) (Godina publikovanja) Naslov članka. *Naslov časopisa*, volumen, broj, stranice članka.

Na primer:

Malhotra, Y. (2005) Integrating Knowledge Management Technologies In Organizational Business Processes: Getting Real Time Enterprises To Deliver Real Business Performance. *Journal Of Knowledge Management* 9 (1), pp. 7-28.

Članci u elektronskom časopisu

Članak u elektronskom časopisu uključuje sledeće bibliografske podatke, po redu navođenja:

- (1) Autor(i) ili editor(i)
- (2) Godina publikovanja – u malim zagradama
- (3) Naslov članka – praćen tačkom
- (4) Naslov časopisa - podvučen, u **boldu**, ili u *italiku*
- (5) [Internet]. – u srednjim zagradama praćen zapetom, zarezom
- (6) Datum publikovanja– praćen zapetom (zarezom)
- (7) vol. broj
- (8) Broj časopisa u malim zagradama – praćen zapetom
- (9) Paginacija tj. stranice - praćeno tačkom
- (10) Raspoloživo u: - praćeno dvotačkom
- (11) <Internet adresa> – u ševronima (uglastim znakovima < >)
- (12) [Pristupljeno datum pristupanja]. – u srednjim zagradama praćen tačkom

Forma:

Autor(i) (Godina publikovanja) Naslov članka. *Naslov časopisa* [Internet], Datum publikovanja, volumen (broj časopisa), stranice članka. Raspoloživo u: <Internet adresa> [Pristupljeno datum pristupa].

Na primer:

Johansen-Berg, H. & Lloyd, D.M. (2000) The physiology and psychology of selective attention to touch. *Frontiers in Bioscience* [Internet], November 1, (5), pp. 894-904. Available from: <<http://www.bioscience.org/2000/v5/d/berg/fulltext.htm>> [Accessed 26 November 2000].

Glasbergen, P. & Groenenberg, R. (2001) Environmental partnerships in sustainable energy. **European Environment** [Internet], January/February, 11 (1), pp.1-13. Available from: <<http://www3.interscience.wiley.com>> [Accessed 12 August 2001].

NAPOMENE ZA IZRADU SAMOSTALNOG RADA (ESEJA) ©

Mr. sc. Željko Popović, prof. visoke škole (studen 2007.)

Stranicu osmislila i održava Web grupa IRB Knjižnice.

Datum zadnje promjene: 2. prosinac 2003.

Autorska prava 2001-2003 IRB Knjižnica.

URL: <http://knjiznica.irb.hr/hrv/vrz/citiranje.html>

Sadržaj:

1. Opće upute
2. Upute o pisanju
3. Preporučena poglavlja eseja
4. Primjer naslovne stranice
5. Upute za citiranje publikacija
  - 5.1. Citiranje unutar teksta
  - 5.2. Pisanje popisa literature
    - 5.2.1. Primjer citiranja literature u popisu
6. Preporuke za daljnje čitanje
7. Poveznice (linkovi) IRB Knjižnice, preuzeto: <http://knjiznica.irb.hr>

1. Opće upute

- **Esej iz Prirodoslovlja 1** za 1. godinu studija treba poslati elektroničkom poštom na voda@ufos.hr ili uručiti nastavniku nakon predavanja. Dokument treba imati naslov u obliku: **PREZIME_Ime_Naslov_ESEJ1_2007_8.doc**.
- **Esej iz Prirodoslovlja 2** za 2. godinu studija treba poslati elektroničkom poštom na voda@ufos.hr ili uručiti nastavniku nakon predavanja. Dokument treba imati naslov u obliku: **PREZIME_Ime_Naslov_ESEJ2_2007_8.doc**.

Prilikom slanja elektroničkom poštom u rubrici Naslov: treba tekoder stajati puni naziv dokumenta: **PREZIME_Ime_Naslov_ESEJ1_2007_8.doc** za esej iz Prirodoslovlja 1 ili **PREZIME_Ime_Naslov_ESEJ2_2007_8.doc** za esej iz Prirodoslovlja 2.

2. Upute o pisanju

Esej se piše u **trećem licu ili u prvom licu množine**.

Sve **stranice** se numeriraju.

Tablice se nadpisuju jasnim i konciznim naslovima koji objašnjavaju tablice i numeriraju se slijedom od 1. Npr. Tablica 1. ili Tab. 1.

Slike se podpisuju jasnim i konciznim naslovom koji objašnjava sliku i numeriraju slijedom od 1. Npr. Slika 1. ili Sl. 1.

Svi **prilozi** se numeriraju i imaju naslove.

Izvore preuzetih tablica, slika ili drugih priloga **moraju** se navesti u zagradi iza naslova slike. Popis izvora preuzetih fotografija, tablica ili slika može se dati u prilogu rada kao posebno poglavlje uz poglavlje Literetura. U tekstu se poziva na pojedine slike i tablice.

Svi navodi u tekstu **moraju** biti potkrepljeni dokazom: **citiranjem¹ (ili parafraziranjem)** iz literature ili drugih izvora (o načinu citiranja pogledati primjere u prilogu), a iznimno vlastitim rezultatima istraživanja. Važno je napomenuti da u tekstu eseja svaku tvrdnju preuzetu iz nekog izvora treba citirati navođenjem prezimena autora i godine izdanja tog izvora u zagradi; na primjer:

Izvanučionička nastava ima veliku važnost jer se predmeti spoznavanja nalaze u svom prirodnom okruženju ili mjestu proizvodnje (De Zan 1999.).

Ili

De Zan (1999.) navodi da izvanučionička nastava ima veliku važnost jer se predmeti spoznavanja nalaze u svom prirodnom okruženju ili mjestu proizvodnje.

Sve latinske nazive roda i vrste organizama pišu se kurzivom (*italic fontom*), a ostale latinske nazive uspravnim slovima (regular fontom). Velikim početnim slovom pišu se sistematske jedinice više od roda (rod, porodica, red, razred, odjeljak), a niže (vrsta, podvrsta, varijetet, forma) malim početnim slovom. Hrvatska imena se pišu malim slovima npr.:

Nerium oleander L., oleandar

Aquifoliaceae

Ilex aquifolium L., božikovina ili zelenika.

Iznimno, to ne mora biti poštovano u tablicama ili zasebnim popisima.

Optimalan opseg eseja je između 10 i 20 stranica, ali to ovisi o temi, priložima i dr. Uobičajeno je da se običan tekst piše na papiru A4 formata, veličinom slova (Font Size) 12 i to Arial ili Times New Roman, a prored je 1,5 ili 2 u programu za obradu teksta MS Word. To ne mora vrijediti za grafikone, priloge, naslove, naslovnu stranicu.

Tekst eseja treba biti napisan na korektnom hrvatskom književnom jeziku, zato je tekst nakon završetka pisanja potrebno još jednom pozorno pročitati i lektorirati. Ovdje uveliko pomažu *spell checkeri* ugrađeni u mnoge tekst procesore današnjih računalnih programa za obradu teksta.

3. Preporučena poglavlja eseja

Sadržaj slijedi nakon naslovne stranice (vidi prilog) pregledno donosi naslove i podnaslove pojedinih poglavlja eseja sa stranicama na kojima se u radu nalaze. Predlaže se decimalna numeracija poglavlja.

Elemente eseja student dogovara s mentorom, ali općenito, esej treba imati sljedeća poglavlja:

1. UVOD

1.1. u ovom dijelu mogu se objasniti osnovni pojmovi (definicije) vezani uz esej

1.2. u ovom dijelu može se prikazati povijesni ili literaturni pregled (ako je rad takve prirode da ga može sadržavati)

2. – 3. (...) (RAZRADA TEME)

Naredna poglavlja, svakako imaju nekoliko različitih naslova koji ovise o temi eseja.

---

¹ Citat (lat.) navod iz nekog teksta (Hrvatski opći leksikon, 1996.).

4. (RASPRAVA)

Ovo poglavlje može u potpunosti izostati, ali ako postoji, govori o spremnosti studenta da uspoređuje različite izvore podataka. U mogućim podpoglavljima se navode - dokumentiraju rezultati mjerenja i drugi dobiveni, ili pronađeni podatci po podtemama: tablično, grafikonima, slikama, fotografijama i obvezno tekstom. Ovdje se mogu opisati različiti eksperimentalni pristupi pojedinih autora, usporediti kvalitetu pojedinih dostupnih izvora ili sl. Treba pisati u koncizno, iznoseći činjenice, brojke i rezultate potkrijepljene statistikom, slikama i drugim analizama. Pisati treba logičnim slijedom. Ovo poglavlje može sadržavati i drugu literaturu koju predlažu pojedini proučeni autori i poveznice (linkove) na nove i detaljnije razrađene teme na Internetu po podpoglavljima eseja.

5. ZAKLJUČAK

U zaključku se doslovno mogu prepisati ili parafrazirati osnovne misli iz pojedinih poglavlja, a osobito iz rasprave. One se doslovno nabroje suvislim redoslijedom onako kako je prije izloženo. Dozvoljeno je i numeriranje zaključaka. U zaključku se ne donose nove teze – tome je mjesto u raspravi. Zaključak treba biti što kraći i koncizniji.

6. SAŽETAK

Sažetak predstavlja cjelokupni esej u malome. Treba sadržavati osnovne misli iz svih poglavlja, a ne preporučuje se da je dulji od pola do jedne tiskane stranice. Potpuno neobvezni dio je SUMMARY (kao posebno poglavlje) koji je točno prevedeni sažetak sa hrvatskoga na engleski jezik.

7. LITERATURA

Ovom poglavlju je potrebno posvetiti veliku pozornost zbog mogućih netočnih navoda. Literaturni podatci se numeriraju i navode abecednim redom prema prezimenima autora knjiga, časopisa, periodike i drugih izvora. Svaki spomenuti izvor podataka koji su navedeni u eseju moraju se navesti u literaturi, a isto se ne može nešto spomenuti u literaturi što, nije spomenuto u tekstu. Citirati treba samo radove koje se zaista prouči. Potrebno je iz originalnih izvora prepisati sve potrebne podatke i iste naknadno još jednom provjeriti. Nakon što je esej ocijenjen, vrlo se često autor i mnogi drugi čitači rado obraćaju ovom poglavlju iz kojih crpe nove (i stare) podatke o ranije izdanim radovima na pojedinu temu. Osobitu pozornost treba posvetiti **jednoobraznosti** i načinu citiranja različitih izvora (npr. izvora s Interneta) – o tome pogledati prilog (preporuča se tzv. Harvardski sustav).

8. (PRILOZI - ako postoje)

U ovo poglavlje se stavlja sve ono što čini cjelinu koju zbog opsežnosti ili cjelovitosti treba staviti zasebno: fotokopije dokumenta, ankete, karte, mape, obrasci, kopije originalnih tekstova zakona ili dr. Prilozi trebaju biti numerirani, a popis priloga može biti istaknut na početku ovog poglavlja.

9. (BILJEŠKE objasnidbene i bibliografske bilješke - ako postoje)

U tekstu diplomskog rada pozivanje na korištenu literaturu (bibliografske bilješke) ili objašnjenje nekog pojma ili postupka (sadržajne ili objasnidbene bilješke) naznačuju se stavljanjem u zagradu broja bilješke na koju se autor poziva. Bilješke se numeriraju

arapskim brojevima u zagradi, konsekutivno kroz čitav rad. Na kraju eseja u poglavlju Bilješke navodi se potpuni sadržaj svake bilješke.

Sadržajne bilješke

Sadržajne ili objasnidbene bilješke se koriste za objašnjavanje neke pojedinosti u vezi predmeta o kojemu se govori. Kako ove bilješke mogu odvlačiti pažnju od problema preporučuje se da se koriste razmjerno rijetko. Umjesto umetanja bilješki u dnu teksta (fusnota) preporučuje se numeriranje bilješke brojem u zagradi te stavljanje teksta bilješke na kraju uz pripadajući broj u poglavlju Bilješke (u istom nizu s bibliografskim bilješkama).

Bibliografske bilješke

Pozivanje na korištenu literaturu naznačuje se brojem pod kojim se u poglavlju Bilješke navodi potpuni bibliografski navod (kao i citiranje literature). Ako je u djelu naveden doslovan citat iz literature onda navod mora sadržavati i točnu stranicu s koje je preuzet citat. Ukoliko se na određeno djelo poziva nekoliko puta za redom, svako pozivanje dobija sljedeći novi broj bilješke, a u sadržaju bilješke ne ponavlja se potpuni navod već se koristi izraz "isto" ili latinska skraćunica "ibid." Ukoliko je pozivanje na isti navod razdvojeno objasnidbenom bilješkom ili kojom drugom bilješkom, mora se ponoviti bibliografski navod na koji se bilješka odnosi.

Općenito, pišući samostalni rad student treba imati na umu da je ono što napiše materijal za učenje njemu i drugim kolegama studentima. Zato treba dobivenu temu jasno i sveobuhvatno objasniti, dobro ilustrirati i komentirati različite izvore te neke posebno preporučiti. Za sve prikupljene podatke treba napisati i izvore odakle se dodatno mogu proučiti (osobito su korisne internetske poveznice (linkovi)).

Bolje izloženi i ilustrirani rad iz više komentiranih izvora bit će korisniji i ocijenjen višom ocjenom.

4. Primjer naslovne stranice:

Sveučilište Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku
UČITELJSKI FAKULTET U OSIJEKU
Studij za magistra primarnog obrazovanja

MARIJA IVANIĆ

TEMPERATURA I MJERENJE TEMPERATURE

Samostalni rad (esej) iz predmeta Prirodoslovlje 2

Mentor: mr. sc. Željko Popović, prof. visoke škole

Osijek, 2007.

5. Upute za citiranje publikacija®

Mr. sc. [Željko Popović](mailto:popovic@ffos.hr), prof. visoke škole (interno za diplomante lipanj 2006.) popovic@ffos.hr.

5.1. Citiranje unutar teksta:

Svi navodi u tekstu moraju biti potkrijepljeni dokazom: ili vlastitim rezultatima istraživanja ili **citiranjem (parafraziranjem)** iz literature ili drugih izvora. Važno je napomenuti da u tekstu bilo kojeg ozbiljnog rada svaku tvrdnju preuzetu iz nekog izvora treba citirati navođenjem prezimena autora i godine izdanja tog izvora u zagradi; na primjer:

Izvanučionička nastava ima veliku važnost jer se predmeti spoznavanja nalaze u svom prirodnom okruženju ili mjestu proizvodnje (De Zan 1999.).

Ili:

De Zan (1999.) ističe veliku važnost izvanučioničke nastave jer se predmeti spoznavanja nalaze u svom prirodnom okruženju ili mjestu proizvodnje.

Ako rad ima dva autora, navode se oba prezimena (npr. (Uzelac i Ivandić 2003), a ako ih je više, piše se prvi autor i dodaje se: *i sur.* ili latinski: *et al.* (npr. (Uzelac i sur. 2003)). Ako se navode radovi jednog autora u istoj godini, one se u Literaturi pišu kronološki, a u tekstu dobivaju pored godine i slova a, b, c, i tako redom (npr. (Uzelac 2003a, 2003b)). Ako se navode riječi nekog autora (to je citiranje u užem smislu) one se stavljaju u navodnike, a stranica se bilježi iza godine (npr. (Uzelac 2003, 73)).

Izvore preuzetih tablica, slika ili drugih priloga moraju se navesti u zagradi iza naslova slike na opisan način. Popis izvora preuzetih fotografija, tablica ili slika može se dati u prilogu rada kao posebno poglavlje uz poglavlje Literatura. U tekstu se poziva na pojedine slike i tablice.

Recenzent, urednik ili nastavnik ne može prihvatiti rad u kome se dosljedno ne poštuju pravila citiranja. U protivnom je rad šarlatanski i može ga se opisati kao **plagijat**. (Iznimka su enciklopedije, cjeloviti udžbenici, knjige i neki popularni tekstovi u kojima bi takav način citiranja narušio cjelinu ili zadani okvir).

5.2. Pisanje popisa literature:

Popisu literature je potrebno posvetiti veliku pozornost zbog mogućih netočnih navoda. Literaturni podatci se navode abecednim redom prema prezimenima autora knjiga, časopisa, periodike Interneta i drugih izvora i mogu se numerirati. Svaki spomenuti izvor podataka koji su navedeni u radu moraju se navesti i u literaturi, a isto se ne može nešto spomenuti u Literaturi što nije spomenuto u tekstu. Citirati treba samo radove koje se zaista prouči. Potrebno je iz originalnih izvora prepisati sve potrebne podatke i iste naknadno još jednom provjeriti. Nakon što je rad objavljen vrlo se često autor i mnogi drugi čitači rado obraćaju ovom poglavlju iz kojih crpe nove (i stare) podatke o ranije izdanim radovima na pojedinu temu. Osobitu pozornost treba posvetiti **jednoobraznosti** i načinu citiranja različitih izvora.

Mora se jasno istaknuti da različite znanosti, već prema svojim potrebama, oblikuju citiranje literature i drugih izvora na najrazličitije načine izgrađivši tako svaka svoje standarde (Chicago, Harvard, Turabian, APA-[American Psychological Association](#), MLA-[Modern Language Association](#), AMA-[American Medical Association](#) i dr.). Svima je zajedničko citiranje točnih podataka i jednoobraznost.

5.2.1. Primjer citiranja literature u popisu:

Ovdje su preporučeni načini citiranja različitih izvora koji se uglavnom nalaze u prirodoslovnim publikacijama:

Za lakše praćenje, različite boje prikazuju:				
Autor (i)	Godina ili datum	Naslov knjige	Naslov članka	Naslov periodike
Volumen ili svezak	Stranice	Mjesto izdanja	Izdavač	Ostale informacije

Knjiga

Uzelac, Petra i Željko Ivandić, 2003.: *Ekologija*. Školska zaklada, Zagreb.

ili

Uzelac, P., Ž. Ivandić, 2003.: *Ekologija*. Školska zaklada, Zagreb.

Članak u časopisu

Ivandić, Željko, Lara Pavić, Tomo Marić., 2006.: *Izvanučionička nastava kroz povijest*. *Život i škola, Osijek*, Vol. 13 (Br. 2): str. 53-65.

Ili

Ivandić, Ž., L. Pavić, T. Marić., 2006.: *Izvanučionička nastava kroz povijest*. *Život i škola*, 13(2):53-65.

Novinski članak

De Zan, Anđelka, 2005. : *Trebamo prirodoslovlje*. *Školske novine, Zagreb*, 15 ožujak, 13.

Članak u enciklopediji

Sturgeon, Theodore, 1995. : "Science fiction. U: *Encyclopedia Britanica*. Str.: 223.

Poglavlje u knjizi

Popović, Željko, 2004. : *Prirodoslovlje u školovanju učitelja u Osijeku*. U: *Učiteljska škola u Osijeku. Ravnatelji, profesori i maturanti 1893.-1965*. Urednici: J. Martinčić i D. Hackenberger., *Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za znanstveni i umjetnički rad, Zagreb - Osijek*, 65-70.

ili

Popović, Ž., 2004. : *Prirodoslovlje u školovanju učitelja u Osijeku*. U: *Učiteljska škola u Osijeku*. Urednici: J. Martinčić, D. Hackenberger., *HAZU, Zagreb - Osijek*, 65-70.

Internetska stranica

Lynch, Tim, 2005.: *DS9 Trials and Tribble-ations review*. [on-line]. Peoria, IL: *Bradley University*; dostupno na: <http://www.bradley.edu/campusorg/psiphi/DS9/ep/503r.html>; Internet; pristupljeno 18. lipnja 2006.

ili

Lynch, T., 22.12.2005.: *DS9 Trials and Tribble-ations review*. Peoria, IL: *Bradley University*, <http://www.bradley.edu/campusorg/psiphi/DS9/ep/503r.html>, 18.6.2006.

6. Preporuke za daljnje čitanje

Citation Style for Research Papers <http://www.liunet.edu/cwis/cwp/library/workshop/citation.htm>

Filozofski fakultet Zagreb: [Prijedlog uputa za citiranje literature](http://www.ffzg.hr/infoz/oodsjeku/citiranje.htm)
<http://www.ffzg.hr/infoz/oodsjeku/citiranje.htm>, lipanj 2005.

Knjižnica instituta Ruđer Bošković

<http://knjiznica.irb.hr>

Matijević, M., V. Mužić, M. Jokić, 2003: Istraživati i objaviti - elementi metodološke pismenosti u pedagogiji. HPKZ, Zagreb

Silobrčić, V., 2003.: Kako sastaviti, objaviti i ocijeniti znanstveno djelo. Medicinska naklada, Zagreb.

Skupni katalog Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku <http://baza.gskos.hr/ucat/search.html>

Težak, Đ. 2002.: Pretraživanje informacija na internetu. Hrvatska Sveučilišna Naklada, 2. izdanje,
<http://prelog.chem.pmf.hr/~tezak/preinin/preinin/index.html>, 17.09.2004.

Zelenika, R. 2000.: Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela. Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci.

Znanost u Hrvata, 1996: Prirodoslovlje i njegova primjena, MGC, Zagreb.

7. Poveznice (linkovi) (preuzeto sa: <http://knjiznica.irb.hr/hrv/vrz/citiranje.html>, 15. lipanj 2004.)

ACS Guidelines for Documenting Sources - upute prema ACS Style Guide: A Manual for Authors and Editors (1997)

AIP Style Manual (American Institute of Physics)

AMA Style Guide (American medical association) - upute za tiskane materijale i neke elektroničke

APA - American physiological association - službene stranice APA uputa za citiranje, citiranje elektroničkih publikacija

CBE Style - opširne upute za citiranje elektroničkih publikacija

CBE - Council of Biology Editors (Monroe Community College) - stil citiranja u matematici i prodnim znanostima

Chicago style - opširne upute za citiranje elektroničkih publikacija

Chicago Manual of Style Form Guide - upute bazirane na The Chicago Manual of Style 14th ed.

Citation guides (Fogler library) - APA, MLA, Chicago, Government publications

Citation styles - MLA, APA, Chicago, CBE, Ostali stilovi

Citation styles for research papers - APA, Turabian, MLA, Chicago, AMA - kratki pregled s primjerima

Citation Style Guides for Internet and Electronic Sources - University of Alberta Libraries - elektroničke publikacije, citiranje novinskih članaka, enciklopedijskih natuknica, bibliografije

Columbia Guide to Online Style - citiranje elektroničkih i tiskanih publikacija

Copyright resources on Internet

Harvard Style (Canterbury Christ Church University College)

Harvard Style (UWA Library)

Harvard Style examples (Monash University Library)

Harvard and Vancouver style (British Medical Association)

IFLA Citation Guides for Electronic Documents - citiranje elektroničkih publikacija

Instructions to Authors in the Health Sciences - linkovi na upute za autore za preko 3000 časopisa iz biomedicine

Introduction to basic legal citation (Cornell Law School) - bazirano na 17. izdanju "Bluebook"

Library of Congress - citiranje elektroničkih materijala, fotografije, video zapisi, karte...

MLA format, Bibliography Styles Handbook - upute za citiranje tiskanih publikacija

MLA Style - upute za citiranje elektroničkih publikacija

MLA - Modern Language Association - službene stranice MLA uputa za citiranje

NLM Style Guide (National Library of Medicine) - upute za tiskane publikacije

Periodika knjižnice IRB-a - upute za autore (400 naslova)

Prijedlog uputa za citiranje literature - katedra za bibliotekarstvo

Turabian/Chicago style - upute za citiranje tiskanih publikacija, u pdf formatu

Uniform requirements for manuscripts submitted to biomedical journal (International Committee of Medical Journal Editors)

Vancouver style (University of Queensland)
Vancouver Style examples (Monash University Library)

Smjernice za pisanje eseja

1. Esej je ozbiljan rad i kao takav mora imati naslovnu stranicu, uvod, razradu i zaključak
  2. Esej je priča koju vi pričate na temelju intervju, te ne može biti u obliku «pitanjaodgovori»
  3. U uvodu trebate predstaviti osobu i reći zašto ste izabrali nju, odnosno zašto mislite da je ona poduzetna. Osoba mora biti iz **vašeg** okruženja i ona, naravno, ne mora nužno biti pokretač vlastitog pothvata nego bilo tko za koga smatrate da se poduzetno ponaša.
  4. Razrada se odnosi isključivo na vašu poduzetnu osobu. U redu je ako samo spomenete gdje radi i koje je pothvate pokrenula, **sve detaljnije o poduzeću je nebitno**. Iz razrade je bitno vidjeti kako okolina utječe na to da se osoba poduzetnički ponaša. Također je u razradi potrebno vidjeti kako globalni pritisci, promjene na nivou države, organizacijskom i osobnom nivou utječu na potrebu za poduzetničkim ponašanjem.
  5. Zaključak je izuzetno bitan. Iz zaključka moramo vidjeti što ste **vi** zaključili i naučili iz intervju. Znači, ne treba pisati općenito (poput definicija) o poduzetnoj osobi. Svaka vaša izjava bi trebala biti potkrijepljena. Potrebno je vidjeti da ste iz intervju uočili koji su to ključni izvori nesigurnosti i kompleksnosti koje osobu «navode» na poduzetničko ponašanje, morate pokazati uočeno poduzetničko ponašanje, vještine i osobe i potkrijepiti ih situacijama, te dati eventualne prijedloge ako mislite da joj nešto nedostaje ili da bi nešto trebala promijeniti.
  6. Ispravljene eseje trebate isprintati i donijeti u moj kabinet (ukoliko me nema, možete ih ostaviti jednom od mojih kolega)
- Svi studenti koji i dalje imaju pitanja mogu ih postavljati mailom.
Rok za predaju ispravljenih eseja je:
do kraja siječnja 2007. – za studente koji će pristupiti drugom kolokviju
2 dana prije ispita – za studente koji će pristupiti ispitu u drugom mjesecu (točne datume rokova možete vidjeti na mojoj stranici)
o **05.02.2007.**
o **21.02.2007.**

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA U KINEZILOGIJI

© Gustav Bala, Fakultet fizičke kulture, Novi Sad

AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION STANDARD ZA PISANJE NAUČNOISTRAŽIVAČKIH RADOVA

UNIVERZITET U NOVOM SADU
Fakultet fizičke kulture
Novi Sad

CITIRANJE I NAVOĐENJE IZVORA PO APA STANDARDU

(prema "Publication Manual of the American Psychological Association", 4. izdanje, pripremio Gustav Bala)

UVOD

APA standard (American Psychological Association) je u svetu najčešće korišćen način citiranja i navođenja izvora. Koristi ga veliki broj međunarodnih i nacionalnih naučnih časopisa i izdavačkih kuća u Evropi i Americi. Navedeni priručnik je na engleskom jeziku i prilično obiman (368 strana osnovnog i 32 stranice uvodnog teksta) i teško dostupan.

U cilju praćenja savremenih tokova u korektnom pisanju, pripremi i publikovanju naučnoistraživačkih radova, te stremljenju ka kontaktima sa inostranim institucijama i redakcijama časopisa, neophodno je usvojiti ovaj standard za pisanje seminarskih, diplomskih, magistarskih i doktorskih radova, te istraživačkih radova, stručnih i naučnoistraživačkih članaka i na našem Fakultetu. Ovaj standard koriste mnogi fakulteti, kao i srodni fakulteti u Sloveniji (Fakulteta za šport, Ljubljana) i Hrvatskoj (Kineziološki fakultet, Zagreb).

ŠTA I KAKO TREBA CITIRATI?

1. U tekstu treba citirati kada se preuzimaju izjave, misli, rezultati, hipoteze, konstatacije ili tvrdnje drugih osoba. Ako ne navedemo autora, onda je to zapravo "intelektualna krađa" i "kičenje tuđim perjem". Međutim, ne citira se samo ono što je postalo deo opšteg znanja.
2. Treba citirati uvek iz originalnog izvora, a ako on nije dostupan, može se izuzetno preuzeti citat iz drugog izvora, ali to je potrebno navesti (preuzeto od: ..., ili prema: ...).
3. Citirati treba u originalnom obliku, u navodnicima, ili se samo navedu autorove izjave, bez navodnika.
4. Rezultate, misli, stavove, izjave i sl. citirati tako da se nakon toga u zagradi napiše prezime autora i godina izvora, a između ta dva podatka staviti zapetu.
5. Ako se navode rezultati ili nešto drugo iz jednog rada od jednog autora treba navesti prezime autora i u zagradi godinu publikovanja rada (npr. Ambrožič, 1996). Ako se piše da je odgovarajući autor dobio neke rezultate, treba pored prezimena autora u zagradi staviti odgovarajuću godinu (npr. rezultati analize nelinearnih relacija morfoloških i motoričkih varijabli, koje je dobio Ambrožič (1996), pokazali su ...). Kada se navodi više radova istog autora, onda se napiše prezime autora, zapeta, godine publikovanja tih radova koje se odvajaju zapetama (Bala, 1981, 2000). U slučaju navođenja dva ili više izvora istog autora ili grupe autora u istoj godini, potrebno je staviti u zagradu prezime autora, zapeta, godinu i po abecednom redu mala slova, zapeta, i navoditi

redom, zatvoriti zagradu. Npr. (Bala, 2002a, 2002b) ali tim redosledom moraju se navesti ti izvori i u poglavlju Literatura.

6. Ako se navode dva autora: (Bala i Madić, 2002) ili Bala i Madić (2002), onda je potrebno uvek navoditi oba prezimena i godinu. Za pisanje u međunarodne časopise umesto "i" koristiti "&", ali sa zapetom i iza retposlednjeg autora, a pre & (Bala, & Madić, 2002).
7. U slučaju da su autori istih prezimena treba navesti i inicijale imena (npr. R. D. Luce (1959) i P. A. Luce (1986) i koristiti tu formu tokom celog rada (bez obzira na različite godine), kako se ne bi unela zbrka.
8. Kada se navodi rad sa tri, četiri, ili pet autora, potrebno je prvi put navesti sva prezimena i godinu. U sledećim navođenjima treba uključiti prezime samo prvog autora i dodati "i saradnici" ili "i sar." ili "et al.". Npr. Obradović, Krneta, Cvetković, Stojanović i Gutović (2002) - prvo citiranje u tekstu, a zatim samo Obradović et al. (2002) ili (Obradović et al. 2002).
9. Kada je više od 5 autora onda treba navesti kao u prethodnom primeru u slučaju ponovljenih navođenja, odnosno samo prezime prvog autora i "et al." ili "i sar.," i godinu (npr. Cvetković et al. 2002)(Cvetković i sar., 2002). U popisu bibliografskih jedinica, odnosno listi izvora, koja se nalazi na kraju u poglavlju Literatura, potrebno je obavezno navesti sve autore.
10. U slučaju navođenja dva ili više izvora sa šest i više autora kod kojih prvi i sledeći imaju ista prezimena, potrebno je navesti sukcesivno prve autore sve dok se ne razlikuju izvori. Npr. sledeća dva izvora:
Kosslyn, Koenig, Barrett, Cave, Tang i Gabrieli (1992)
Kosslyn, Koenig, Gabrieli, Tang, Marsolek i Daly (1992)

u tekstu treba navesti u sledećem obliku:

Kosslyn, Koenig, Barrett, et al. (1992) i

Kosslyn, Koenig, Garieli, et al. (1992), kako bi se razlikovali.

11. Ako se citira rad za koje nema podataka o autoru, umesto prezimena treba navesti naslov rada (npr.: Statut Fakulteta fizičke kulture, 2002).
12. Posredno citiranje, koga treba veoma retko koristiti, jer se očekuje da se čitaju originali, zahteva navođenje u zagradi autora i godinu, ali u produžetku i autora i godinu izdanja rada u kome je ta informacija nađena. Npr. (Bala, 1986; prema: Ambrožič, 1996).

NAVOĐENJE IZVORA (na kraju rada, kao Literatura)

Izvori su najčešće razne bibliografske jedinice (diplomski, magistarski, doktorski radovi, članci u stručnim i naučnim časopisima, razne knjige, novine i sl.), ali i drugi mediji na kojima se mogu naći odgovarajuće informacije (film, televizija, radio, internet, autorizovani kompakt diskovi i dr.). Svaka informacija ima svoj izvor, pa ako se koristi u radu mora se navesti izvor te informacije. Postoje standardizovani načini navođenja za svaku vrstu izvora, a ovde će se ukazati na navođenje iz najčešćih izvora prema APA standardu.

Opšti zahtevi prilikom navođenju izvora u nekom radu:

1. Izvori se navode na kraju rada i to u poglavlju koji nosi naziv: Literatura.
2. Izvore navodimo po abecednom redu prezimena prvog autora (odnosno naslovu rada, kada je autor nepoznat). Ako se isti autor pojavljuje prvi put samostalno, drugi put kao prvi autor rada sa dva ili više autora, prvo se navode njegovi samostalni radovi, zatim (uređeno po abecedi prezimena drugoga, trećeg ...) autorski radovi. Ako se isti autor pojavljuje više puta, navode se radovi po godini izdanja, i to starija pa zatim mlađa dela.
3. Svi izvori moraju biti numerisani rednim arapskim brojevima.
4. Ako rad još nije publikovan (ali je u postupku publikacije), treba napisati sve podatke o radu ali umesto godine treba staviti "u štampi".

5. Ako je autor rada nepoznat, umesto prezimena treba napisati naslov rada i ostale podatke.
6. Obavezno je navesti SVE autore (iako ih je više od pet), a ne samo prvoga, kao što je kod citiranja. Autore odvajamo zapetom, a između prethodnog i poslednjeg staviti "i" ili "&" (u engleskom se stavlja zapeta i ispred &).
7. Pri navođenju monografije (knjige) naslov rada pisati u kurzivu (*kosi tekst*), a pri navođenju članka, kurzivom treba pisati naziv i godinu (volumen) časopisa.
8. Svi podaci se pišu u originalnom jeziku (ako je korišćen originalni izvor a ne publikovani prevod), a ako se stavlja i prevod naslova onda ga treba dodati na srpskom u uglastoj (srednjoj) zagradi [tačno prema originalnom naslovu].
9. Potrebno je dobro proučiti sledeće primere u kojima će se prikazati ukratko najčešće situacije navođenja raznih izvora.

NAVOĐENJE KNJIGE (MONOGRAFIJE)

Prezime, inicijal imena. (Godina). Naslov. Mesto: Izdavač.

Ulić, D. (1997). *Osnove kineziterapije*. Novi Sad: Samostalno autorsko izdanje.

Mulaik, S.A. (1972). *The Foundations of Factor Analysis*. New York: McGraw-Hill Book Company.

(Više autora, prevod naslova)

Thomas, J.R., & Nelson, J.K. (1996). *Research Methods in Physical Activity* (Third Edition) [Istraživačke metode u fizičkoj aktivnosti]. Champaign: Human Kinetics.

(Bez autora)

Publication Manual of the American Psychological Association (Fourth Edition). (1994). Washington, D.C.: American Psychological Association.

(Bez autora, ima samo urednika, editora, ed.)

Cattell, R.B. (Ed.). (1966). *Handbook of Multivariate Experimental Psychology*. Chicago: Rand McNally & Company.

NAVOĐENJE DIPLOMSKIH, MAGISTARSKIH ILI DOKTORSKIH RADOVA

Prezime, inicijal imena. (Godina). Naslov. Diplomski rad, Mesto: Ustanova, izdavač.

Nikolin, S. (2000). *Motoričko ponašanje dece predškolskog uzrasta u zavisnosti od doba dana*. Diplomski rad, Novi Sad: Fakultet fizičke kulture.

Prezime, inicijal imena. (Godina). Naslov, Magistarski rad, Mesto: Ustanova, izdavač.

Popović, B. (2002). *Relacije morfoloških karakteristika i bazično motoričkih sposobnosti sa uspešnošću izvođenja klatnastih kretanja u vežbanju na spravama*. Magistarski rad, Novi Sad: Fakultet fizičke kulture.

Prezime, inicijal imena. (Godina). Naslov, Doktorska disertacija, Mesto: Ustanova, izdavač.

Madić, D. (2000). *Povezanost antropoloških dimenzija studenata fizičke kulture sa njihovom uspešnošću vežbanja na spravama*. Doktorska disertacija, Novi Sad: Fakultet fizičke kulture.

ISTRAŽIVAČKI IZVEŠTAJ FAKULTETA ILI UNIVERZITETA

Prezime, inicijal imena. (Godina). Naslov (Istraživački izveštaj). Mesto: Ustanova, izdavač.

Lenert, S., Bala, G., Ber, A., Đurić, V. i Tumin, M. (1978). *Neke važnije razlike u somatskom statusu i fizičkim sposobnostima učenika viših razreda osnovnih škola sela i grada u SAP Vojvodini* (Istraživački izveštaj). Novi Sad: Fakultet fizičke kulture.

POGLAVLJE U KNJIZI

Prezime, inicijal imena. (Godina). Naslov poglavlja. U Inicijal imena urednika Prezime urednika (Ur.), Naslov knjige (str. Prva strana poglavlja-poslednja strana poglavlja). Mesto: Izdavač.

Momirović, K., Bala, G. i Hošek, A. (2002). Taksonomska struktura nekih simptoma aberantnog ponašanja dece od 4 do 7 godina. U K. Momirović i D. Popović (Ur.), *Psihopatija i kriminal* (str. 125-142). Leposavić: Univerzitet u Prištini, Centar za multidisciplinarna istraživanja Fakulteta za fizičku kulturu.

NEOBJAVLJENI ILI OGRANIČENO DOSTUPNI RAD

Prezime, inicijal imena. (Godina). Naslov. Neobjavljeni rad.

Bala, G. i Ambrožič, F. (2002). *Osnove kineziometrije*. Neobjavljeni rad.

ČLANAK U ČASOPISU

Prezime, inicijal imena. (Godina). Naslov. Naziv časopisa, volumen (broj), prva strana članka-poslednja strana članka.

Bala, G. (1999). Struktura relacija motoričkih i kognitivnih dimenzija studenata fizičke kulture pod nelinearnim modelom. *Psihologija*, (3-4), 241-258.

(Članak u štampi)

Bala, G. (u štampi). Quantitative differences in motor abilities of pre-school boys and girls. *Kinesiologia Slovenica*.

(Članak nije predat u štampi, nepublikovan)

Bala, G., Hošek, A. i Momirović, K. (2002). *Učestalost nekih simptoma aberantnog ponašanja dece od 4 do 7 godina*. Tehnički izveštaj, Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.

ČLANAK U DODATKU (SUPPLEMENT)

Prezime, inicijal imena. (Godina). Naslov. Ime časopisa, volumen (Suppl. Broj suplementa), prva strana članka-poslednja strana članka.

Kriská, M.A. (1997). Introduction to a collection of physical activity questionnaires [Uvod u zbirku upitnika o telesnoj aktivnosti]. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 29(Suppl. 6), 5-9.

SAOPŠTENJE U ZBORNIKU KONFERENCIJE, SIMPOZIJUMA ILI KONGRESA (kao i prilog u enciklopediji)

Prezime, inicijal imena. (Godina). Naslov. U Naslov zbornika (str. prva strana članka-poslednja strana članka). Mesto: Izdavač.

Bala, G. (1999). About the methods for oblique transformation of motor behaviour factors implemented in the SPSS program package. U *Proceedings of the 6th International Scientific Conference of the International Association of Sport Kinetics in cooperation with the Faculty of Sport-University of Ljubljana, "Sport Kinetics '99"*(58-61). Ljubljana: Faculty of Sport.

TELEVIZIJSKA EMISIJA

Prezime producenta, inicijal imena. (Producent). (Datum). Naslov. Mesto: Distributer.

Crystal, L. (Producent). (11. 10. 1993). *The MacNeil/Lehrer news hour*. New York and Washington, DC: Public Broadcasting Service.

ON-LINE SAŽETAK

Prezime, inicijal imena. (Godina). Naslov. [on-line]. Ime časopisa, volumen, prva strana-poslednja strana. Sažetak iz: Ime zbirke Datoteka: ime datoteke Jedinica: oznaka - jedinice.

Meyer, A.S., & Bock, K. (1992). The tip of the tongue phenomenon: Blocking or partial activation? [on-line]. *Memory and cognition*, 20, 715-726. Sažetak iz: DIALOG Datoteka: PsycINFO Jedinica: 80-16351

ON-LINE ČASOPIS, DOSTUPAN SVAKOM NA ELEKTRONSKOJ POŠTI

Prezime, inicijal imena. (Godina, mesec). Naslov. [dužina članka]. Ime časopisa [On-line serijska publikacija], volumen (broj). Dostupno na E-mail: e-adresa Poruka: tekst poruke
Funder, D.C. (1994, March). Judgmental process and content: Commentary on Koehler base-rate [9 paragraphs]. *Psycology* [On-line serijska publikacija], 5(17). Dostupno na E-mail: psyc@pucc Poruka: Get psyc 94-xxxxx

SAŽETAK NA CD-ROM

Prezime, inicijal imena. (Godina). Naslov članka [CD-ROM]. Naslov časopisa, volumen, prva strana-poslednja strana. Sažetak iz: Izvor i broj jedinice.

Meyer, A.S., & Bock, K. (1992). The tip-of-the-tongue phenomenon: Blocking or partial activation? [CD-ROM]. *Memory & Cognition*, 20, 715-716. Sažetak iz: SilverPlater Datoteka: PsycLIT Jedinica: 80-16351

WWW (Internet, Web site, Web sajt)

Naslov strane. (Datum). Mesto: Izdavač. Postavljeno dan.mesec.godina sa Web sajta: http naslov

Electronic reference formats recommended by the American Psychological Association. (19.11.1999). Washington, DC: American Psychological Association. Postavljeno 3.5.2000 sa Web sajta: <http://www.apa.org/webref.html>.

Svi izvori koji su poslužili za odgovarajuće primere, navedeni su u obliku pravilnog navođenja kao ilustraciju za poglavlje LITERATURA:

LITERATURA

1. Bala, G. (1999a). About the methods for oblique transformation of motor behaviour factors implemented in the SPSS program package. *Proceedings of the 6th International Scientific Conference of the International Association of Sport Kinetics in cooperation with the Faculty of Sport-University of Ljubljana, "Sport Kinetics '99"*(58-61). Ljubljana: Faculty of Sport.
2. Bala, G. (1999b). Struktura relacija motoričkih i kognitivnih dimenzija studenata fizičke kulture pod nelinearnim modelom. *Psihologija*, (3-4), 241-258.
3. Bala, G., & Ambrožič, F. (2002). *Osnove kineziometrije*. Neobjavljeni rad.
4. Bala, G. (u štampi). Quantitative differences in motor abilities of pre-school boys and girls. *Kinesiology Slovenica*.
5. Bala, G., Hošek, A. i Momirović, K. (2002). *Učestalost nekih simptoma aberantnog ponašanja dece od 4 do 7 godina*. Tehnički izveštaj, Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.
6. Cattell, R.B. (Ed.). (1966). *Handbook of Multivariate Experimental Psychology*. Chicago: Rand McNally & Company.
7. Crystal, L. (Producent). (11. 10. 1993). *The MacNeil/Lehrer news hour*. New York and Washington, DC: Public Broadcasting Service.
8. *Electronic reference formats recommended by the American Psychological Association.* (19.11.1999). Washington, DC: American Psychological Association. Postavljeno 3.5.2000 sa Web sajta: <http://www.apa.org/webref.html>.
9. Funder, D.C. (1994, March). Judgmental process and content: Commentary on Koehler base-rate [9 paragraphs]. *Psycology* [On-line serijska publikacija], 5(17). Dostupno na E-mail: psyc@pucc Poruka: Get psyc 94-xxxxx
10. Kriska, M.A. (1997). Introduction to a collection of physical activity questionnaires [Uvod u zbirku upitnika o telesnoj aktivnosti]. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 29(Suppl. 6), 5-9.

11. Lenert, S., Bala, G., Ber, A., Đurić, V. i Tumin, M. (1978). *Neke važnije razlike u somatskom statusu i fizičkim sposobnostima učenika viših razreda osnovnih škola sela i grada u SAP Vojvodini* (Istraživački izveštaj). Novi Sad: Fakultet fizičke kulture.
12. Madić, D. (2000). *Povezanost antropoloških dimenzija studenata fizičke kulture sa njihovom uspešnošću vežbanja na spravama*. Doktorska disertacija, Novi Sad: Fakultet fizičke kulture.
13. Meyer, A.S., & Bock, K. (1992a). The tip of the tongue phenomenon: Blocking or partial activation? [on-line]. *Memory and cognition*, 20, 715-726. Sažetak iz: DIALOG Datoteka: PsycINFO Jedinica: 80-16351
14. Meyer, A.S., & Bock, K. (1992b). The tip-of-the-tongue phenomenon: Blocking or partial activation? [CD-ROM]. *Memory & Cognition*, 20, 715-716. Sažetak iz: SilverPlater Datoteka: PsycLIT Jedinica: 80-16351
15. Momirović, K., Bala, G. i Hošek, A. (2002). Taksonomska struktura nekih simptoma aberantnog ponašanja dece od 4 do 7 godina. U K. Momirović i D. Popović (Ur.), *Psihopatija i kriminal* (str. 125-142). Leposavić: Univerzitet u Prištini, Centar za multidisciplinarna istraživanja Fakulteta za fizičku kulturu.
16. Mulaik, S.A. (1972). *The Foundations of Factor Analysis*. New York: McGraw-Hill Book Company.
17. Nikolin, S. (2000). *Motoričko ponašanje dece predškolskog uzrasta u zavisnosti od doba dana*. Diplomski rad, Novi Sad: Fakultet fizičke kulture.
18. Popović, B. (2002). *Relacije morfoloških karakteristika i bazično motoričkih sposobnosti sa uspešnošću izvođenja klatnastih kretanja u vežbanju na spravama*. Magistarski rad, Novi Sad: Fakultet fizičke kulture.
19. *Publication Manual of the American Psychological Association* (Fourth Edition). (1994). Washington, D.C.: American Psychological Association.
20. Thomas, J.R., & Nelson, J.K. (1996). *Research Methods in Physical Activity* (Third Edition) [Istraživačke metode u fizičkoj aktivnosti]. Champaign: Human Kinetics.
21. Ulić, D. (1997). *Osnove kineziterapije*. Novi Sad: Samostalno autorsko izdanje.